

ЕКОНОМСКИ ИНСТИТУТ
ECONOMICS INSTITUTE

1947

МОКРОГОРСКА ШКОЛА МЕНАџМЕНТА

MOKRA GORA SCHOOL OF MANAGEMENT

PANEL 3: NOVI INVESTICIONI CIKLUS ZA NOVA RADNA MESTA

INVESTICIJE I ZAPOŠLJAVANJE

Vladimir Milovanović, generalni direktor
Energoprojekt Holdinga a.d.

LETNJI VIVALDI FORUM

Mokra Gora, 21-23. jun 2012.

Šta i kako dalje?

МОКРОГОРСКА ШКОЛА МЕНАџМЕНТА

MOKRA GORA SCHOOL OF MANAGEMENT

FINANSIJSKI POKAZATELJI EKONOMIJE REPUBLIKE SRBIJE

KUMULATIVNI FINANSIJSKI POKAZATELJI EKONOMIJE REPUBLIKE SRBIJE U PERIODU OD 2000. DO KRAJA 2011.:

- Deficit tekućeg računa RS - **27,7 milijardi evra**, Suficit kapitalnih i finansijskih transakcija - **38,8 milijardi evra**, Devizne rezerve - **10,9 milijardi evra**, Trgovinski deficit - **54,7 milijardi evra**

FINANSIRANJE DEFICITA (ukupno 61,9 milijardi evra)

- Tekući transferi (doznake i manjim delom donacije i suficit u trgovini sa KiM) - **31,2 milijardi evra**, Srednjeročni i dugoročni krediti - **15,8 milijardi evra**, Strane direktne investicije - **14,9 milijardi evra**

POSLEDICE KOJE SE ODRAŽAVAJU NA INVESTICIJE U NAREDNOM PERIODU

- *Definisanje modela finansiranja infrastrukturnih projekata i kapitalnih investicija bez suverenih državnih garancija putem stranih direktnih investicija i garancijama javnih preduzeća;*
- *Još izraženija potreba da se formira Razvojna Banka radi stvaranja osnova za povećanje izvoznih aktivnosti i pristupa jeftinijem kapitalu kako bi se ostvario planiran porast BDP-a;*
- *Novi investicioni ciklus se i dalje mora zasnivati na stranim direktnim investicijama (SDI), javnim kreditima, javno – privatnom partnerstvu i povećanju udela domaće štednje u finansiranju investicija.*

EFEKTI PROPUSTA U PRIVATIZACIJI I EKONOMSKE KRIZE NA GUBITAK RADNIH MESTA

KOMBINOVANI EFEKTI PROPUSTA U PRIVATIZACIJI I EKONOMSKE KRIZE u Srbiji

Tokom prethodnih 10 godina usled kombinovanih efekata posledica ekonomske situacije pre 2000-te godine, propusta u privatizaciji i tranzicionih efekata transformacije društvenog / državnog vlasništva u privatno i na kraju, usled efekata svetske ekonomske krize, u Republici Srbiji je smanjen broj zaposlenih u relanom sektoru i povećani troškovi javne potrošnje.

PORAST NEZAPOSLENOSTI: Od 2008. g. do kraja 2011. g. - 260.000 ljudi je ostalo bez posla, a od 2000. –2008. godine –100.000 ljudi. Pasivne i aktivne mere Vlade RS nisu dale vidljive rezultate;

Smanjenje industrijske proizvodnje: Usled prestanka rada privatizovanih industrijskih kapaciteta i pratećih proizvodnih i uslužnih delatnosti praćenih padom izvoza, prometa u trgovini na malo i smanjenja domaće tražnje dovelo je do smanjenja BDP.

Industrijska proizvodnja je u 2009. godini bila samo za 2,9% veća nego u 2001, dok je njeno učešće u stvaranju bruto domaćeg proizvoda tokom ovog perioda opalo sa 21,7% na 17,4%.

EFEKTI PROPUSTA U PRIVATIZACIJI I EKONOMSKE KRIZE NA GUBITAK RADNIH MESTA

EFEKTI PROPUSTA U PRIVATIZACIJI I EKONOMSKE KRIZE NA STRUKTURU BRUTO DRUŠTVENOG PROIZVODA

- 31,7 milijardi evra je ukupno investirano u Srbiji u periodu od 10 godina;
- Iako je najveći deo investiran u infrastrukturne projekte-u oblasti putne infrastrukture, industrije, energetike, ekologije i drugo, porast učešća gradjevinarstva u BDP se može proceniti da ne korespondira investicionim ulaganjima odnosno da su “lavovski” deo ovih investicija realizovale inostrane firme;
- Sa druge strane porast učešća usluga za 10,4%, kao i smanjenje učešća poljoprivrede za 8,5% i preradivačke industrije za 7,1% govori u prilog da kombinovani efekti tranzicije i krize BITNO menjaju strukturu BDP-a u smeru porasta učešća usluga;

INVESTICIONI POTENCIJAL U NAREDNOM PERIODU

- *Nastavak i povećanje investicija u RUDARSTVO I ENERGETIKU na osnovama 3P (“Private Public Partnership”) i definisanje uslova za angažovanje srpske elektro i mašinogradnje na projektima revitalizacije postojećih i izgradnje novih energetskih kapaciteta;*
- *Stvaranje preduslova da se investiciona kreditna sredstva u većoj meri realizuju preko domaćih firmi koje bi perspektivno morale, od strane predstavnika izvršne vlasti Republike Srbije, da budu nametnute stranim firmama nosiocima realizacije kredita, kao partneri, a ne podizvodjači, čime bi domaće firme generisale reference neophodne za nastup na drugim tržištima;*
- *Veliki infrastrukturni projekti zahtevaju angažovanje velikih privrednih društava iz Srbije koja bi preko sistema malih i srednjih preduzeća realizovala projekte i čime bi se stvorili uslovi za rast tržišta.*

Učešće GRADJEVINARSTVA u BDP-u Republike Srbije

2000	2001	2002	2003	2004	2005	2006	2007	2008	2009	2010	2011
3,5%	3,3%	3,1%	3,7%	4,2%	4,0%	4,1%	4,4%	4,7%	4,1%	3,9%	4,6%

STRANE DIREKTNE INVESTICIJE I PREDNOSTI TRŽIŠTA SRBIJE

Strane Direktne Investicije (SDI)

Grinfield investicije su glavni (42%) način ulaska SDI u centralnu i istočnu Evropu . To je delimično zbog toga što su velike privatizacije već završene, ali i zbog toga što investitori koji su orijentisani ka efikasnosti procenjuju da će ovaj region imati dobru budućnost.

Prednosti tržišta Srbije za SDI

- Profitni potencijal
- Niska cena rada i dovoljna raspoloživost kvalitetne i kvalifikovane radne snage
- Povoljan poreski ambijent i postojanje različitih državnih podsticaja (veće investicije – veći podsticaji)
- Lako uspostavljanje kontrole novog tržišta (banke, cementare, telefonija i sl.)
- Slaba domaća konkurencija koju je lako ukloniti ili sprečiti njen rast i razvoj
- Realizacija fizičkog prisustva kupovinom jeftinih ili relativno jeftinih lokalnih kompanija
- Postojanje poslovne infrastrukture i pristup jeftinijim izvorima finansiranja u zemlji porekla

Novi investicioni ciklus za nova radna mesta

Kako iskoristiti SDI?

- Tvrdnja da će SDI automatski dovesti do velikog rasta proizvodnje i zaposlenosti često može da navede na pogrešne zaključke, **pošto ono što je bitno nije nivo SDI, već vrsta SDI. Pokazalo se da samo grinfild investicije (kako horizontalne, tako i vertikalne) dovode do otvaranja novih radnih mesta, dok druge vrste SDI deluju kao brana padu ukupne zaposlenosti, ali pokazuju značajne razlike od zemlje do zemlje.**

Kako obezbediti razvoj lokalnih kompanija prilikom realizacije SDI

- Razviti i primeniti u praksi regulativu koja štiti lokalne kompanije i lokalno tržište radne snage
- Razviti sistem poreskih olakšica za lokalne kompanije
- Konstituisanjem Razvojne Banke Srbije omogućiti domaćoj privredi jeftinije zaduživanje nego kod poslovnih banaka po striktnim kriterijumima

POTENCIJAL ZAPOŠLJAVANJA I SIVA EKONOMIJA

Kakvi su stimulansi potrebni privredi Srbije u krizi?

- SDI treba usmeriti ka projektima industrijske proizvodnje koja ima dodatu vrednost i viši tehnološki nivo i izvozni potencijal (energetika, rudarstvo, industrijska proizvodnja i preradjivačka industrija) uz maksimalno iskoriscenje resursa lokalnih kompanija
- Udeo neloyalne konkurencije na srpskom tržištu donekle bi mogao biti smanjen strožom kontrolom i oštrijom kaznenom politikom prema domaćim i stranim firmama koje ne poštuju Zakon o radu i druge propise Republike Srbije;
Procena da je broj zaposlenih u 'sivoj' zoni iznad 500.000 dovoljna je sama po sebi da navede na razmišljanje o merama koje treba preduzeti za njihovo prevodjenje u legalan radni odnos (npr. smanjenje poreza i doprinosa na zarade I sl.)
- Pokušaj suzbijanja „sive“ zone u oblasti poreza na zarade je bez poreske reforme teško realizovati upravo zato što mala i srednja preduzeća lako pronalaze zaobilazne puteve u smislu angažovanja jeftinije radne snage i maksimizacije svojih profita;
- Obezbedjenje redovnog finansiranja projekata iz budžetskih izvora

Novi investicioni ciklus za nova radna mesta

REZIME

- Republika Srbija treba da održava atraktivnost srpskog investicionog tržišta uporedo sa povećanjem efikasnosti u realizaciji SDI i razvojem efikasnijeg pravosudnog sistema zaštite investitora i poverilaca i poštovanje ugovora i finansijske discipline;
- Državne subvencije opredeljivati za investicione projekte višeg tehnološkog nivoa i sa izvoznim potencijalom i jasno definisanim uslovima zapošljavanja proizvodnih radnika i tehnološkog rukovodstva i inostranim i domaćim (privatnim) investitorima; Neophodno je doneti plan oporavka proizvodnje i prilagoditi instrumente finansijske i podrške realizaciji plana oporavka proizvodnje namenjene izvozu;
- U svim investicionim aranžmanima za izgradnju infrastrukturnih i energetske projekata i industrijskih kapaciteta opredeliti lokalnu komponentu radova na maksimalnom nivou i ugovorno precizirati obavezu stranih firmi – nosioca realizacije investicije da realizaciju lokalne komponente usmeri ka domaćoj privredi;
- Ograničiti kvote za uvoz inostrane radne snage kako iz zemlje porekla, tako i iz zemalja iz okruženja stranim firmama – nosiocima realizacije investicija;
- Težiti da se realizacija kapitalnih investicija sprovodi preko većih i velikih privrednih društava iz Srbije koja će potom angažovati domaća mala i srednja preduzeća.